

Vizenjárók

A MAI TISZAN

Hat tápei révész

Tömörkény szavai: „A Nap messze fönt a vízen, Tápé felől felkel azon időben, ahogy azt neki kalendárium rendeli. Közhieltem szerint Tápé tájékán állandóan alkalmazva vannak hat tótok, akik a napot minden reggel föloltják az égre, s végül még csáklákkal utána bökdösnek, hogy jól haladjon.”

A szegediek napja ma is csakúgy Tápé felől kel, s a maga lábán ballag, mint annak előtte, tótok nélkül, ellenben az alatta való világ valamelyest megváltozott. Mindjárt Tápén, a révészeknél kezdve a sort, szembeszökik a változás. Kimegy az ember azzal az előre ismert képpel a fejében, hogy most a kompot megbámolja, s amint odaér, látja, hogy az a világ megszűnt. Nincs komp, Kicsit családik. Nincs komp, amikor kompot várt volna. Van helyette egy zsinóregyenes, szép szárvánkosú ringó pontonhíd. Nem olyan romantikus, mint a komp, de az itteni révészek azt mondják, sokkal gyorsabb rajta a járás. S el kell ismerni, nem szépítik a dolgot. Kompátkeleskor két oldalon tömegével álltak a kocsik, egyéb járművek, és emberek sorukra várva. Nagy vízen, s kicsit erősebb hullámvérésben két órát is elbábráltak a révészek a komppal, míg partot ütöttek. És mi fért rá? Tizenlejt lovaskocsi, vagy kétszáz ember. Most nincs sorállás, várakozás nélkül futnak át a járművek.

— Oda hát a komp?
— Á! Télien, amikor beáll a Tisza, a komp járja továbbra is. Ezt a hidat elvinné a zajlás.
— A kompnak nem árt a jég?

— Annak is ártana, de ott az a kis jégtörő motoros e. Azzal megtörögtjük a vastagjait, jócskán utat csinálunk neki, s aztán úszkálunk emberesen. Így van. Motorossal törjük — mondja az egyik révész, s mint ha egy kicsit büszke lenne a dolgára, egy kis jég, megymás nem áll elébük. Hallgatnak.

Hanem figyeljük már meg. Tömörkény hogy írja le a régi jégtörést.

Könnnyen mondom, mert a mai révészek nyugodt cigarettázgatással, ülve nézték az előttük zúgó forgalmat. Hat ember szolgál itt,

leginkább fiatalok és nagyon érdeklődők. Az egyik, talán a legfiatalabb, bár cudar meleg van, bársonykabátban ül, s ártatlan kék szemekkel nézi a kezében levelező, szép tömzsi kötetet.

— Lássuk no, hogy volt hát amakkor — türelmetlenkedik.

»Biz a tél szigorú. Vízi ember, halászegény, hajós-ember ilyenkor még egy munkába fogózat a Tiszán, egy istenkísértő veszedelmes foglalkozásba, a lútlzásba. Akkor van rá szükség, ha a zajló jég a vízen valahol megáll. Rossz az a mindennek. Baj mindenfelől. Mert az alsó vége nem fagy a jégnek, a fölseje pedig egyre nő, ahogy az úszó táblák egymásra tolnak. Nincs más mód, mint útnak indítani a torlódást. Próbálták robbantásokkal is, de biz az nem sokat ért. A dinamit szakított alkora lyukat a jégben, hogy egy jó vastag csibuk-szár belefért, de más lát-szatja nemigen volt. Csak visszatertek aztán a régi módhoz, kezdtek lútlzni. Mi ez? Nagy keményfaladikba beül tíz-tíz ember, s fölveznek a jég alsó végéhez. Ott a jégre ugrál mind, csak egy marad a ladikban. A többi megfogja a ladik szélét, és derekformáig kihúzza a jégre. Akkor megmarkolják, s teljes erővel megint lecsapják, míg csak alattuk a jég le nem szakad.

Ilyenkor abban a pillanatban be kell ugrani a csolnakba, már csak annak, aki nem akar ottveszni a jég között. És így folytatják a munkát, amely, ha hosszú is, de biztos. Közben játszanak az ezer hallállal, mert aki a leszakadás szempillantában el nem kapja a csolnak szélét, s bele nem löki magát, az ottveszett.

Úszni pedig nemigen tud egy sem. A suszter is arról nevezetes, hogy rongyos a cipője, ócska ruhában jár a szabó: hát hogy tudna a vizenjáró úszni? Biz' azt meg nem tanulja, vagy ha igen, akkor is csak a ku-

tyától, de nem a békától. Úgy kapálózik a vízen, ahogy az eb megszokott, de az nem sokat ér ruhástól, csizmától ennek a tudománya mellett csak beléhal abba a vízbe, amelyből, míg élt, kenyerét kereste.

És mégis csak ott a lútlzásnál valamennyi, s játszik a hatállal.

Haj-haj, barátim, a kenyer...

Szinte feljéjdenek, amikor abbahagyom az olvasást. Nem szólnak, de szájukon rezeg már a gondolat, hanem a túlpartról elnyújtott kiáltás száll.

— Hajóóó!

Azzal azt sem mondják: papucs — rontanak le a rampán, a bársonykabátos zsebében kolompot a dőzni. A hajó közlelő dudál. Már dobog a lábuk alatt a padló, amikor valamelyik magyarázatképpen visszafut.

— Kérdzdekik a Délibáb, kaput kell neki nyitni!

Szapora kezével tekerik le a kapu vasbilincseit, s csörgő nyelvű kötéllel engedve a víznyomásnak, megnyitják az átjárót. A Délibáb türelmetlenkedik.

— De sietsz! — szól valaki a kalap alól. A hajó átdobog a vízen. A pontonvankosok hintázní kezdenek. Azután becukodók a kapu. Visszatülnk előbbi helyünkre. Míg a munkától és a kapaszkodótól szuszognak, meggyújtják az elnyomott cigarettákat, s az öregebb szól, mintha csak most hagytuk volna abba.

— Régen lehetett ez. Manapság a parton se állhat az az ember, aki az úszás mesterségét nem tudja. Vízjárásnak kell ide. De amúgy igaz lehet. Öregapám nemegyszer mesélt a lútlzásról. Elveztek azt az öregek. Abban volt a virtus. De hanem jól felpiszkált azzal a könyvvel. Mivel hogy rólunk szól. Ideadhatná kölcsön.

— Amint végzek a vízzel, szívesen. Szegeden ez a Tiszának a bibliája. Nélküle újat írni nem szabad magukról.

— Oháá.

Ebben megegyeztünk.

Tóth Béla

Kapuzárás a nyári napközis idényláborekban

A nyári napközis táborok nemsokára zárják kapukat. Pár hét, s vége a vakációnak, kezdődik újra a tanítás. Augusztus utolsó napjaiban a kerületi és vidéki tanácsok nyári napközis táborai felszedik sátraikat, s »visszaköltöznek« az iskolákba.

A nyári hónapokban a fővárosban és vidéken összesen mintegy 120 000 iskolás gyermek üdült.

Vidéken a napközis táborokban elsősorban a természetközveteték, az állami gazdaságok és gépállomások dolgozóinak gyermekei kaptak helyet.

Egymillió forintos újítás

A 26. Építőipari Vállalat dolgozói építik a Duna menti erőmű ipari vízművét, amely a hűtővizet szállítja majd az áramfejlesztőgépekhez. A vízkivételi mű 17 méter mély betonaknájának elkészítését Nagypál Sándor mérnök újítóbrigádja gyorsan és egyszerűen oldotta meg. Az akna fala alól markolták ki a földet, s a hatalmas betonalkotmány saját súlyától süllyedt le a kívánt mélységbe. Így a talajvíz sem zavarta a munkát és nem volt szükség acélpallós szigetelésre. A műszaki újítóbrigád módszerével 1 076 000 forinttal csökkentették az építkezés költségét.

Ősszel gyógyszerésznapiakat rendeznek Szegeden

Az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének Csongrád megyei szakcsoportja és a Csongrád megyei tanács gyógyszerügyi központja idén ősszel, október 12-én, 13-án és 14-én rendezi meg a szegedi gyógyszerésznapiakat. Ezen részt vesznek a megye gyógyszerészei és hozzátartozói. A gyógyszerésznapiakat október 12-én nyitják meg a megyei tanács háza dísztermében. A tervet szerint megnyitót dr. Kedvessy György egyetemi tanár, a szakcsoport elnöke mond, majd utána gazdag program következik.

A tudományos ülésekre jelezte részvételét dr. Vilmon Gyula miniszterhelyettes, valamint dr. Valdimir Szmecka, Jan Solich (Pozsony), dr. Jan Prust (Krakkó). Rajtuk kívül

Tájékoztató a brnói vásárról

Brno, Szeged testvérváros szeptember 9-től 23-ig az ipari szakemberek nagy találkozója lesz. Ezúttal negyedik alkalommal rendezik meg Brnóban a nemzetközi vásárt, amelyről pénteken a Csehszlovák Kultúra helyiségeben Josef Kadlec, kereskedelmi tanácsos tájékoztatta a sajtó képviselőit.

A vásár jelszava: a technika, a haladás és a béke szolgáltatása — mondotta a kereskedelmi tanácsos. A brnói vásár jelentősége és visszhangja egyre növekszik.

»1960-ban 30, tavaly 37 ország vett részt a találkozón, az idén pedig már 50 ország képviselői jelennek meg.

A vásár ezúttal is tükrözi majd a szocialista országok együttműködésének különböző formáit, eredményeit. A 125 000 négyzetméternyi kiállítási terület 70 százalékat a szocialista országok kiállítói foglalják el.

A brnói nemzetközi vásár kiállítói között ezúttal is ott lesznek a magyar külkereskedelmi vállalatok.

Vidéki könyvkiadásunk egyharmada kerül ki Szegedről

A Szegedi Nyomda Vállalat továbbfejlesztésének szükségességéről tárgyaltak a könyvkiadók ankétján

A Szegedi Nyomda Vállalat kezdeményezésére ankét-ra gyűltek össze Szegeden azok a könyvkiadó vállalatok, amelyek a szegedi nyomdával megrendelői viszonyban állnak. A Kiadói Főigazgatóság képviseletében Bezur Géza örömet fejezte ki afelé, hogy a szegedi nyomda könyvtermelése néhány év alatt ötszörösére emelkedett és a vidéken gyártott könyveknek közel egyharmadát Szegeden készítik el. A szegedi nyomda jó munkáját tükrözi, hogy a pénteken befejeződött nemzetközi újságíró-konferencián kiállított könyvek között megtalálható

volt a nyomda néhány szép munkája is, amelyeket a külföldi újságírók is érdeklődéssel szemléltek. Kifejtette, hogy a vidéki nyomdák munkájára szükség van, sőt a jövőben a vidéki nyomdák még jobban fejleszteni kívánják, s különösen szükség van a szegedi nyomda fejlesztésére, amely minőségi szempontból kifogástalan könyveket képes előállítani. Ezek a könyvek nemcsak versenyképesek a budapestiekkel, hanem időnként túl is szárnyalják azokat. A szegedi nyomdához a nagyobb szakértelmet kívánó munkák kerülnek, matematikai és nehéz műszaki könyvek és ennek az ankétnak feladata, hogy a kiadók megbeszéljék azokat a problémákat, amelyeknek megoldása után a szegedi nyomda még tovább tudja javítani munkáját.

A METESZ Kiadói Szakosztálya részéről Földes György hangoztatta, hogy a szegedi nyomdánál nemcsak a felszerelések vannak meg, hanem a vállalatnál olyan szakmásterítők gárdát alakítottak ki, amely az új felszereléssel bánni is tud. A maga részéről is szükségesnek tartja a szegedi nyomda fejlesztését.

Ezután a kiadóvállalatok műszaki vezetői és szerkesztői mondták el észrevételeiket és jó véleményeket a szegedi nyomda munkájáról. Hangsúlyozták a nyomda dolgozóinak nagy szakértelmét, s a vállalatnál tapasztalt korrekt szellemet és megbízhatóságot. A kiadók, valamint a nyomda vállalat képviselői egymással szembeni kíváncsiságukat is kifejezték, amelyeket határozatba foglaltak.

VADÁSZ FERENC:

AZ ÖRVÉNY

Uísszanéz

A GYANÚ BEBIZONYOSODIK

(18)
Két hétig vártam a válasza. Figyelmeztettem Lacit — Nahában adattam postára levelemet —, hogy ne írja ki sem az orvos, sem Fischer nevét, hanem csak »doktor«-t és Charlie emlegessen.

Ime:
»Jártam a doktornál. Eleinte nem emlékezett. De nagyon kíváncsi lett a közlés után. Többször elismételtette az üzenetet és azt mondta: nem érti. Mégis, lázasan lapozni kezdett az orvosi naplóban. A »Diary« fölíratú vaskos kötetek katonás pontossággal, évek szerint sorakoztak a polcán. Az első kötet 1949-ből való. Megtalált valamit, az 1950 jelzésű könyvben. Furcsán nézett rám s mielőtt válaszolt volna, mindenfélét kérdezgetett. Nem tudom, jól tettem-e, de elmondtam neki, hogy magyar disszidensek vagyunk, barátom is az, aki a kérést közvetítette s most a Távolkeleten teljesít katonai szolgálatot. Erre a közlésre barátságosabb lett.

Milyen kapcsolat van az Ön barátja és Charlie között? — kérdezte.

Nem tudom — feleltem. Más nem is mondhattam, mert tényleg nem tudom. Céloztam arra, hogy valószínűleg együtt katonáskodnak. (Ezzel azt hiszem nem követtem el hibát.)

A doktor csóválta a fejét és ismételtette: Nem értem a kérdést. Charlienak tényleg volt egy kisebb müté — egy csúnya folt — morogta, s idegesen felnevetett. Az ilyesmi nem újulhat ki. A doktor úgy vélekedett, hogy a te tisztelt Charlied feltehetően megbolondult. Kérem tessék közölni — mondta végül. H. Ch. Smith —, hogy üdvözlöm volt páciensem, de gyanúja a mütét okát képező elváltozás kiújulására: nonszensz! Mondja meg neki az Ön barátja, hogy képzeli. Egyébként ha egyszer alkalma lesz

Columbiába jönni, keressen fel, mert ez az eset engem is érdekel.

S néhány sor Laci levelének utóiratából:
»Felkeltetted az én érdeklődésemet is, öreg fiú. Az orvost láthatóan felizgatta kérdésed. Búcsúzásnál újra a kilétemet puhatolta, s csak akkor csillapodott le nyugtalansága, amikor átadtam neki cégünk egyik hirdményét hallókészlekeinkről. Mindjárt kötöttünk is egy kis szóbeli üzleti megállapodást. Írd meg, miért kavarta fel a doktort a látogatásom, miért lepődött meg a kérdéseimen? ...

Nem csaltak hát ösztöneim. Frank hónapján a fénylő bőrfelület a hajdani SS tétoválás helye. Ez majdnem bizonyos. Fort Jacksonból kisebb sebészeti esetekkel mindenkit H. Ch. Smith-hoz küldtek akkoriban. Lehetséges, hogy ugyanaz a műszer távolította el Karl belyegét, amelyik egyenesítette orrom enyhe hajlatát?

Töprenghetnék ezen, de azt hiszem értelmetlen dolog. Kezdek rájönni: semmit sem kell túlságosan komolyan venni, minden, amiből az emberek gondot, problémát, tragédiát csinálnak, nem egyéb, jelentéktelen tréfánál. Végső soron maga az élet sem egyéb...

Nem vagyok elég kemény... Frank Pollack még a bajtársiasságot is kétségbe vonja. Az nem bajtársiatlanság, hogy hetven dollárral tartozok? Egyszer húszat kért, aztán újra húszat. S nemrég, ahelyett, hogy megfizette volna a tartozását, megint kiszedett belőlem harminc dollárt. A többjettől is állandóan pénzt kér. Nem merik megtagadni tőle. Mostanában feltűnően sokat iszik. Aggódok, mert legutóbb két alkalommal Andrást is magával vitte. Féltem ezt a fiút. Amúgy is hajlamos az iszákosságra.

En nem vagyok nekik elég kemény...

Már negyedik éve csinálom. Fort Jacksonból a 8. hadsereg 3. hadosztályával Koreába mentem. Másfél évig szolgáltam ott. Utána következett az a kéthónapos hadgyakorlat, amelyen az a bizonyos incidens lezajlott. Azt találtam mondani a szakasz tagjai előtt, hogy »ilyen káoszt, mint itt van, még életemben nem láttam«. Elárultak. De hiszen itt a szabad világban szólásszabadság van — érveltem. A kapitány, aki kihallgatott, azzal gyanúsított, hogy kommunista vagyok. Nagy nehézségekkel tudtam csak tisztázni magamat. Amikor aztán visszatértünk a Fort Devens-i táborba, ugyanez a kapitány osztott be újra Távol-Keletre. Kértem, küldjenek európai támaszpontra. Hiába! Koreába kellett menni: ezúttal Choung-Chong tartományba a negyedik rakétaparancsnokság műszaki osztályához.

Odafele a rendfenntartó osztag tagja lettem. Azt hiszem, ez afféle próba volt. A legénység között elkecseregett

hangulat uralkodott. Verekedtek és öngyilkossági kísérlet is történt. Nekünk az osztaggal a rendet kellett biztosítanunk. Pisztollyal és gumibottal jártunk. Ezen a hajóúton sok ellenséget szereztem magamnak. De nem tehettem mást, durván kellett lennem, ha szabadulni akartam a gyanúsításoktól.

Talán még máig sem sikerült ez... Nem vagyok elég kemény és bajtársias. Mesterlövész nem leszek belőlem, ez igaz. De azért... Nevetséges, Raymond L. Morris kapitány szépleleknék gúnyolt, mert olvastam. Az altisztek is rámszóltak. Odáig fajult a dolog, hogy végül idegösszeomlást kaptam.

Megérttem Michel Simont, az öreg francia filmszínest, aki nemrég azt írta végredeletében, hogy ha meghal, a párizsi kutyatemetőben akar pihenni. Ott legalább igazi barátok között lesz majd, mondotta.

Már megint Okinawán állomásozik két U-2 típusú gép. Ezek a lökhajtásos távolsági felderítők, amelyekről »be akarunk kukucskálni a Szovjetunió hálózatiába«. Nyikita Hruscsov használta ezt a kifejezést. A Potomac mellett lakó államférfiak tényleg kíváncsiak. Powers ráfizetett erre a kíváncsiságra.

Szerintem Gagarin és Tyitov után majdcsaknem olyan az U-2, mintha mordállyal löne valaki a mi gyorstüzélő fegyvereinkre. Azt hiszem, a Lockheed Aircraft Corp. gépei egy kicsit elavultak. Félig vadászok, félig vitorlázók: azt mondják négy és féltónnás tolóerejű Pratt-Whitney J. 75-ös típusú lökhajtásos motor mülködik bennük, szárnyuk csaknem harminc méter széles és beretvaéles a kormánysszerkezetük. Húsz kilométer magasságba emelkednek, nyolcszáz kilométeres gyorsasággal járnak. De a hangebességet nem léphetik túl. Legfeljebb az az előnyük, hogy leállított motorral is vitorlázhatnak, s jól tudnak fényképezni. Allen Dulles most az U-2-n kívül Tyros fényképező szputnyikkal, a Samos és Midas felderítő holdakkal operál.

Atombombákat is őriznek itt a szigeten. Katona Sanyi azt mondja, hogy olyan repülő őráratok cirkálnak, amelyek bombát visznek magukkal, s azt bármikor kioldhatják. Engem főleg biológiai problémák érdekelnek. Olvastam valahol, hogy néhány éve örökléstani tudományos kongresszust tartottak Hirosimában, s ott megállapították: a bombázás óta született gyermekek közül minden hetedikben káros elváltozások észlelhetők. Azt pedig egy amerikai őrmestertől hallottam odaát a tengerészeknél, hogy a hidrogén bomba robbanástól elpusztult japán halászkok egyikének, Kutoyamának a bakancsa még ma, évek múltán is, rádióaktív sugárakat bocsát ki magából...

(Folyt. köv.)